

Козаченко В.М.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту сфери послуг
Київського національного університету
технологій та дизайну

Романенко О.В.,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту сфери послуг
Київського національного університету
технологій та дизайну

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО Й СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МІСТА КИЄВА КРИЗЬ ПРИЗМУ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ 2008 РОКУ

Розглянуто актуальні питання формування й розподілу бюджету міста Києва у 2008 році. Акцент зроблено саме на соціально-економічній спрямованості статей місцевого бюджету заради добробуту громадян, підвищення рівня життя киян та розвитку столиці України.

The article deals with actual issues of the formation and allocation of the budget of Kyiv in 2008. The city budget articles are paid great attention from the point of the social-economic matters aimed at the increase of the living standards of Kyivans and further development of the Ukrainian capital through the local budget.

В економіці вільної конкуренції надання населенню суспільних благ є однією із функцій органів місцевої влади, фінансування яких здійснюється за рахунок місцевих бюджетів.

Упродовж останніх років у місті Києві створено належні передумови для усталення тенденції економічного зростання, підвищення доходів і якості життя населення, завдяки чому позиції столиці серед регіонів України істотно поліпшились, що вивело її на провідне місце за переважною більшістю характеристик соціально-економічного розвитку. Ця тенденція закладена у програмах¹, зокрема в бюджеті міста Києва на 2008 рік².

Зрозуміло, що бюджетна політика, яка проводилася в Україні останніми роками, не відзначалася стабільністю й послідовністю з низки причин³. Політична нестабільність не могла не вплинути на процес формування як державного, так і місцевого бюджетів. Стан справ у цій сфері не може задовольняти суспільство. Отже, є нагальна потреба в подальших дослідженнях співвідношення бюджетів різних рівнів.

¹ Програма соціально-економічного та культурного розвитку — 2008 / Київська міська державна адміністрація.

² Бюджет міста Києва на 2008 рік, ухвалений Рішенням КМР від 17.01.2008 № 3/4475.

³ Слухай С.В., Гончаренко О.В. Удосконалення формування доходів місцевих бюджетів в Україні // Фінанси України. — 2007. — № 8. — С. 63—72; Кириленко О.П. Удосконалення практики розроблення бюджетних резолюцій // Фінанси України. — 2007. — № 2. — С. 3—12.

Досвід окремих адміністративних одиниць держави щодо пошуку фінансових резервів може мати велике значення при формуванні бюджетів у дотаційних регіонах країни, яких на сьогодні налічується понад 90 %⁴. Тому деякі здобутки бюджетної політики на місцевому рівні, на прикладі столиці України, можуть бути корисними для поширення в інших регіонах країни, а також для удосконалення засад бюджетної політики в майбутньому⁵.

Виконання завдання з перетворення Києва на європейське столичне місто з високим рівнем життя населення насамперед залежить від спроможності міської влади створити якісне середовище життєдіяльності, що передбачає доступність широкого спектра соціальних послуг, фінансування нагальних соціальних програм, належне функціонування інженерної і транспортної інфраструктури. Саме така соціально-економічна політика закладена у Програмі соціально-економічного та культурного розвитку м. Києва на 2008 рік.

Фінансування зазначеної програми покладено в основному на місцевий бюджет, який є головним фінансовим планом органів місцевої влади та централізованим фондом їхніх фінансових ресурсів.

Місцевий бюджет є особливою формою розподільчих відносин, пов'язаних із відокремленням частини вартості суспільного продукту у фондах грошових ресурсів місцевих органів влади та її використанням переважно на задоволення різнобічних соціально-культурних і комунально-побутових потреб.

Київ посідає особливе місце в системі адміністративно-територіального устрою, влада в місті представлена виконавчою владою та місцевим самоврядуванням, збалансування функцій яких здійснюється відповідно до Закону України “Про столицю України — місто-герой Київ”.

Місто традиційно є донором державного бюджету України. Бюджет міста Києва на 2008 рік, відповідно до Бюджетного кодексу України, складається на основі макроекономічних показників соціально-економічного розвитку, виходячи з підсумків виконання бюджету за 2007 рік і напрямів бюджетної політики. У 2008 році з бюджету Києва до держбюджету передається 5651,0 млн грн.

У більшості галузей економіки Києва триває розвиток позитивних тенденцій, започаткованих у 2007 році. Поглиблюються процеси ринкових перетворень і формування ринкового середовища, є зрушення в соціальній сфері, спостерігається стає функціонування ринку праці. Київ випереджає інші регіони України практично за всіма показниками рівня життя населення. Частка столиці становить 19 % ВВП.

Найважливішим показником результативності економічних перетворень і економічного потенціалу є динамічні темпи зростання валової доданої вартості

⁴ *Огонь Ц.Г.* Доходи місцевих бюджетів та напрямки їх реструктуризації // *Фінанси України*. — 2006. — № 1. — С. 3—12.

⁵ *Кудряшов В.П.* Засади бюджетної політики розвитку // *Фінанси України*. — 2007. — № 7. — С. 3—19.

(ВДВ) у реальному обчисленні, що збільшилася у 2007 році на 11,0 %, її номінальний обсяг дорівнював 115,5 млрд грн та становить на одну особу населення 42,1 тис. грн.

Зростанню ВДВ сприяло збільшення валового нагромадження основного капіталу, обсягів експорту, поліпшення фінансового стану підприємств, підвищення грошових доходів населення, що стимулюватиме споживчий попит та інвестиційну активність. Поряд із цим на динаміку ВДВ негативно впливали такі чинники, як нарощування темпів збільшення цінових показників.

За підсумками 2007 року обсяг реалізованої промислової продукції зріс на 8,0 % порівняно з 2006-м, до 30,1 млрд грн. Обсяг продукції обробної промисловості — на 10,0 %. На 2008 рік прогнозується зростання обсягу реалізованої промислової продукції на 5,0 %.

Приріст обсягів виробництва у 2007 році порівняно із 2006-м за галузями промисловості становив: машинобудування — 1,7 %, металургійне виробництво — 19,1 %, хімічна й нафтохімічна промисловості — 10,9 %, виробництво харчових продуктів — 10,4 %, целюлозно-паперове виробництво — 14,2 %. На жаль, із усіх галузей промисловості скорочення виробництва у 2007 році сталося лише в легкій промисловості — на 9,3 %. Також набрала обертів роздрібна торгівля: її оборот у 2007 році зріс на 34,0 % порівняно із 2006-м.

Поряд зі зростанням економіки міста динамічно збільшувалися заробітна плата й доходи киян. Якщо у 2007 році грошові доходи киян становили до 71 760,0 млн грн, то у 2008-му вони зростуть до 88 270,0 млн грн, передусім за рахунок підвищення рівня оплати праці зайнятих у всіх сферах економічної діяльності, зростання державних соціальних стандартів.

Середньомісячна заробітна плата працівників, зайнятих у всіх сферах економіки міста, у 2007 році зросла на 34,6 %, і становила 3038,0 грн. За цей рік співвідношення найбільшого й найменшого розмірів зарплати дорівнювало 3,7 разу. У 2008 році прогнозується зростання номінальної середньомісячної заробітної плати до 3260,0 грн.

Успіхи в економічній сфері не можливі без прогнозованої інвестиційної політики. Головною метою інвестиційної політики є формування в Києві привабливого інвестиційного середовища, а також створення дієвих механізмів надання організаційної підтримки й економічного стимулювання інвестиційної діяльності для благоустрою міста, розбудови транспортної, житлово-комунальної, екологічної інфраструктури, модернізації й інноваційного розвитку економіки, впровадження сучасних технологій.

Столиця має значний інвестиційний потенціал. У 2007 році за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 30 624,7 млн грн інвестицій у основний капітал. Спостерігалось збільшення обсягів таких інвестицій за всіма видами економічної діяльності. Найвагомими були інвестиції в такі галузі: операції з нерухомістю — 33,4 %, транспорт і зв'язок — 25,4 %, промисловість — 12,0 %, торгівля — 11,0 %,

будівництво — 7,3 %, фінансова діяльність — 3,9 %. У 2007 році інвесторами-нерезидентами в економіку м. Києва вкладено 2,8 млрд дол. США, що в 2,4 разу більше, ніж у минулому році.

У разі збереження тенденції зростання надходження іноземних інвестицій, сукупний капітал нерезидентів у Києві у 2008 році очікується в розмірі 10 962,7 млн грн. Протягом 2007 року найбільші обсяги капіталу внесено нерезидентами з Кіпру — 26,3 % від загального обсягу інвестицій; Нідерландів — 13,9 %; Австрії — 8,9 %; Великобританії — 8,0 %; Сполучених Штатів Америки — 7,0 %.

В основу формування бюджету Києва на 2008 рік покладено макроекономічні показники соціально-економічного розвитку міста. Обсяг доходів бюджету столиці на 2008 рік становить 23 209,4 млн грн, у тому числі загального фонду 17 273,7 млн грн і спеціального — 5935,7 млн грн. Крім того, в цьому році місцевий бюджет отримує субвенції з державного бюджету України в розмірі 2588,6 млн грн до загального фонду бюджету міста Києва та 94,4 млн грн до спеціального фонду.

Формування дохідної частини бюджету здійснюється за рахунок власних і закріплених доходів, виходячи з покриття видаткової частини, які визначаються загальними надходженнями на території міста. Наповнення дохідної частини загального фонду бюджету столиці на 2008 рік за джерелами надходжень у відсотках зображено на рис. 1.

Основним бюджетоутворюючим джерелом міста Києва на 2008 рік, як і в попередні роки, є податок з доходів фізичних осіб у обсязі 11 265,6 млн грн; його частка в надходженнях загального фонду становить 78,6 %.

Динаміка надходження податку з доходів фізичних осіб до столичного бюджету показана в таблиці.

Таблиця. Надходження податку з доходів фізичних осіб до бюджету міста Києва протягом 2005—2008 років

Показник	2005	2006	2007	2008
Бюджет міста Києва, тис. грн	2 963 610,1	4 797 404,5	7 242 128,6	11 265 601,9
% до попереднього року	138,7	161,9	151,0	155,6

Джерело: Бюджет міста Києва на 2008 рік, ухвалений Рішенням КМР від 17.01.2008 № 3/4475.

З 1 січня 2007 року діє ставка податку з доходів фізичних осіб відповідно до пункту 7.1 статті 7 Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб” від 22.05.2003 № 889-IV на рівні 15 %. На зростання надходження податку з доходів фізичних осіб впливає: підвищення мінімальної заробітної плати до 605 грн на місяць, збільшення урядом у 2008 році прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць до 626 грн, випереджаюче зростання доходів населення, посилення стимулюючої функції заробітної плати.

Джерело: Бюджет міста Києва на 2008 рік, ухвалений Рішенням КМР від 17.01.2008 № 3/4475.

Рис. 1. Діаграма наповнення дохідної частини загального фонду бюджету міста Києва у 2008 році за джерелами надходжень

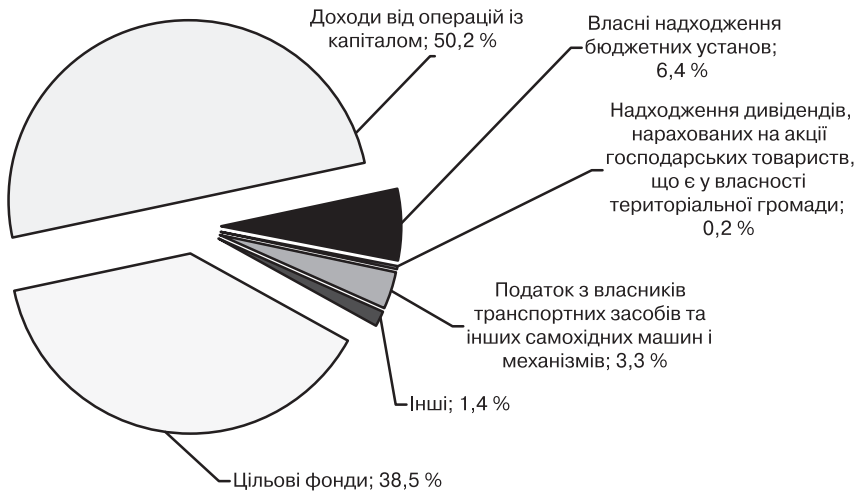
Питома вага надходжень плати за землю становить 12,2 % податкових надходжень, або 11,7 % до загального фонду. У 2008 році надходження від цього податку прогноуються в розмірі 1656,2 млн грн. Від єдиного податку на підприємницьку діяльність у звітному періоді планується отримати 247,4 млн грн, що становить 1,7 % дохідної частини загального фонду бюджету. Приріст надходжень від цього податку до бюджету міста Києва протягом 2005—2007 років дорівнює в середньому 40,0 млн грн, що зумовлено збільшенням кількості платників по м. Києву з 94,6 тис. осіб у 2007 році до 107,4 тис. у 2008-му.

Крім того, до столичного бюджету надходить 8 місцевих податків і зборів, найбільшу частку яких становлять ринковий збір, податок з реклами, комунальний податок. У поточному році надходження від місцевих податків і зборів дорівнюють 122,5 млн грн, або 0,9 % загального фонду.

Також передбачається отримати 194,5 млн грн (1,4 % загального фонду) плати за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності.

Що стосується неподаткових надходжень, то їх частка в загальній сумі надходжень загального фонду (без урахування субвенції) становить 4,6 %. У 2008 році очікується 649,8 млн грн таких надходжень.

Наповнення дохідної частини спеціального фонду бюджету столиці на 2008 рік за джерелами надходжень у відсотках зображено на рис. 2.

Джерело: Бюджет міста Києва на 2008 рік, ухвалений Рішенням КМР від 17.01.2008 № 3/4475.

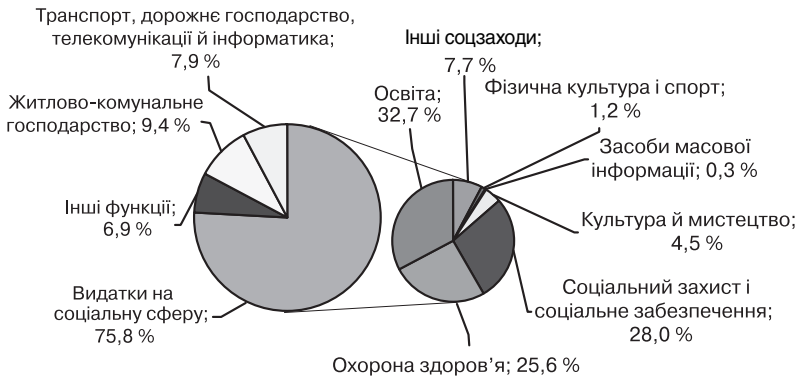
Рис. 2. Діаграма наповнення дохідної частини спеціального фонду бюджету міста Києва у 2008 році за джерелами надходжень

Як видно, найбільшу частку становлять доходи від операцій з капіталом — 50,2 %, або 2390,2 млн грн, які складаються з надходжень від відчуження майна, що в комунальній власності, — 461,5 млн грн та доходів від продажу землі несільськогосподарського призначення — 1928,7 млн грн. Другу позицію у структурі спеціального фонду посідають надходження до цільових фондів — 38,5 %, або 1867,8 млн грн. Третю — частка власних надходжень бюджетних установ — 6,4 %, або 308,0 млн грн.

Бюджет міста Києва на 2008 рік більш соціально спрямований порівняно з попереднім роком. Такий висновок можна зробити з огляду на його видаткову частину.

Видаткова частина бюджету столиці (загального і спеціального фонду) за 2008 рік із урахуванням субвенцій і дотацій становить 24 913,9 млн грн, що в 3 рази більше від показника 2005 року. Найбільшу частку у видатках загального фонду (75,8 %) мають соціальні, тобто видатки на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, культуру й мистецтво, фізичну культуру і спорт; їх обсяги збільшилися на 1845,6 млн грн. Питома вага зарплати в загальному обсязі видатків на утримання установ соціально-культурної сфери міста досягла 50 %, темпи її зростання (майже на 66 % порівняно з попереднім роком) значно перевищують загальнодержавні показники.

Структура видатків загального фонду бюджету міста Києва показана на рис. 3.

Джерело: Бюджет міста Києва на 2008 рік, ухвалений Рішенням КМР від 17.01.2008 № 3/4475.

Рис. 3. Діаграма структури видатків загального фонду бюджету міста Києва у 2008 році

З бюджету міста фінансується утримання 603-х дитячих дошкільних закладів Києва, де перебувають 76,7 тис. дітей, та 483-х загальноосвітніх установ комунальної й державної форм власності, де навчаються 244,5 тис. осіб.

У 2008 році в міському бюджеті на охорону здоров'я передбачено видатки на всі 167 медичних установ, а саме: 50 лікарень загального і спеціалізованого профілів, 6 пологових будинків, 66 поліклінічних установ та 15 диспансерів, 2 будинки дитини, утримання станції швидкої медичної допомоги, станції переливання крові, Центру крові, Центру здоров'я. Збільшено видатки на харчування дітей і хворих, медикаментозне забезпечення — на 81,3 млн грн.

Пріоритетним завданням у галузі культури є фінансування видатків на утримання закладів культури й мистецтва: 24 музеїв, 10 централізованих бібліотечних систем, які налічують 135 районних бібліотек, 3 центральних міських бібліотек, 23 театрів, 8 театральних-концертних колективів, 57 спеціалізованих культурно-мистецьких навчальних закладів, 6 парків культури й відпочинку, Київського зоологічного парку, 28 міських кінотеатрів тощо.

Збільшено видатки на соціальне забезпечення й соціальний захист — до 2090,6 млн грн. Це видатки, пов'язані з матеріальними виплатами малозабезпеченим верствам населення: малозабезпеченим громадянам похилого віку, сім'ям із дітьми, інвалідам, дітям-сиротам.

Видатки на утримання й розвиток житлового господарства міста зросли порівняно з попереднім роком більш ніж у 5 разів та становлять 1477,1 млн грн. Ці кошти спрямовано на відшкодування різниці між тарифами й реальною вартістю відпущеної житлово-господарським організаціям міста теплової енергії, послуг із водопостачання й водовідведення, вивезення й утилізації твердих побутових відходів, технічного обслуговування ліфтів, внутрішньобудинкових мереж і систем, енергопостачання ліфтів та освітлення місць загального користування.

На розв'язання проблем благоустрою міста та комунальної галузі з міського бюджету передбачено 428,7 млн грн, що більше за обсяги попереднього року на 137,7 млн грн. У першу чергу, ці кошти будуть спрямовані на ремонт автомобільних шляхів.

На 127,4 млн грн збільшено видатки для комунальних підприємств “Київпастранс” і “Київський метрополітен”, оскільки чинні тарифи нижчі за економічно обгрунтовані.

В 2008 році на капітальні вкладення прогнозується спрямувати, з урахуванням субвенції з держаного бюджету, 5935,7 млн грн. Значні кошти заплановано на будівництво нових діляниць метрополітену на Куренівсько-Червоноармійській і Сирецько-Печерській лініях, другого виходу станції “Вокзальна”, реконструкцію й будівництво об'єктів наземного транспорту, тролейбусних, трамвайних ліній, доріг загальноміського значення, транспортних розв'язок. Буде продовжено спорудження подільського мостового переходу через р. Дніпро, будівництво об'єктів систем водопровідно-каналізаційного господарства, паркових зон міста, а також забезпечення заходів із підготовки фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року. Крім того, в бюджеті збільшено видатки на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення, житлово-комунальні потреби, культуру й мистецтво, спорт та інші потреби, пов'язані з рівнем життя киян.

Таким чином, за структурою видатків бюджет міста Києва 2008 року має чітку соціальну спрямованість із метою підвищення якості суспільних послуг для киян та розв'язання нагальних проблем міського господарства. Можна стверджувати, що це бюджет киян і для киян.